

بزرگ مہنگی

Ketabton.com

پڑھندوی عبدالقیوم کریم

۱۳۹۴ لمریز کال

پریکرہ

(د ۲۰۰۵ کال د جاپان د ان اچ کی دنریوالی جاییزے گتونکی)

لیکوال:

پوهندوی ډاکتر عبدالقیوم کریم

۱۳۹۴ ل کال

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	پرېکړه
ليکوال:	پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم
خپروندي:	د افغانستان ملي تحريك، فرهنگي خانگه
وېبپاڼه:	www.melitahrik.com
کمپوزگر:	عبدالصبور کریم
ډيزاینگر:	ضياء ساپی
پښتۍ ډيزاین:	فیاض حمید
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م
د تحريك د خپرونو لړۍ:	(۵۲)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

دالی

د هیواد د ماشومانو د بنوونې او روزنې د ډگر
لارویانو ته چې په هیواد کې د علم مشال د دوی
له برکته تل روښانه وي.

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلابېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كال د كې پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرميني غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالی كړی، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د بنېرازی په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

ياد د نبتونه

هر کله چې د ډرامه ليکنې سره د خپلې مينې او علاقې په باب فکر کوم نو په پنځوسمه لسيزه کې د افغانستان د راډيو د جمعې د شپو پښتو او دري راډيويي ډرامې او د اوونۍ پرله پسې راډيويي داستانونه مې په ذهن کې انگازې جوړوي.

په نوموړې لسيزه کې زه د ننگرهار په عالي لېسه کې د لېسې د دورې په زده کړو بوخت وم. زه په ټولگي کې لومړۍ وم او هره شپه به مې تر نيمو شپو درس وايه او په څنگ کې مې ورسره راډيو هم اوریده. د راډيو افغانستان نوموړو ډرامو او داستانونو او نورو خپرونو راسره مرسته کوله چې د شپې تر دوسو بجو پورې خپله مطالعه جاري وساتم. له همدې زمانې څخه مې د ډرامو له اوریدو او بيا له ډرامه ليکنې سره مې مينه پيدا شوه. د شکسپير د اوتلو او هملت او د کاليداس د شکونتلا ډرامه مې ولوستله او د ننگرهار د لېسې د څارندويانو (Scouts) په لیکو کې د لنډو تمثيلي ټوټو په لیکلو سره مې ډرامه ليکنه پيل کړه. د پنځوسمې لسيزې په دويمه نيمايي کې مې په پښتو ژبه شعر هم ليکل چې ځينې يې د ننگرهار په

ورځپاڼه کې خپاره شول. ښه مې په یاد دي چې پوره یوولس ټوټې شعرونه مې لیکلي و چې دخپلې شعري استعداد د روزنې حوصله مې له لاسه ورکړ او یوازې د نثر او ډرامو لیکنې ته مې ملا وتړله. په ۱۳۵۷ لمريز کال کې کله چې په یوولسم ټولګي کې مې درس وایه، د ((افغان او انګلیس دریو جګړو ته یوه کتنه)) ترسرلیک لاندې مې د ښوونځي د دورې د تاریخ د کتابونو له مطالعې څخه خپله لومړنۍ مقاله ولیکله چې تحقیقي ښه یې درلوده او په دریو برخو کې د ننگرهار په ورځپاڼه کې خپره شوه.

د څو تمثیلي ټوټو تر لیکلو وروسته مې په اووو پردو کې د ((انتحار)) یا ځان وژنې تر نامه لاندې خپله لومړنۍ سټیج ډرامه ولیکله چې د ډرامې د مختلفو پردو ترمنځ وقفو کې مې د مخکینیو پردو لنډیزونه په خپله نندارچیانو ته وړاندې کوله. د ډرامې موضوع د یوې نجلی پر ژوند څرخیده چې د خپل تره د زوی سره مینه لري خو پلار یې د یو څه شتو او جايداد په بدل کې هغه د بل کلي د خان یو بد عمله زوی ته په نامه کوي. په پای کې د نجلی مور، هلک او په خپله د نجلی عذرونه او زاری هېڅ ځای نه نیسي او ډرامه د نجلی په ځان وژنې سره پای ته رسېږي.

دا ډرامه لومړۍ د ننگرهار د عالي لیسې د هلکانو او د ننگرهار د آلابي لیسې د نجونو له خوا د ننگرهار د لیسې په سټیج کې نندارې ته وړاندې شوه چې وروسته بیا د ننگرهار د لیسې د څارندویانو په ګټه د ننگرهار د مرکزي ښار جلال آباد د سپین غره په سینما کې خلکو ته وړاندې شو. د ((انتحار)) ډرامه د هیواد د تکره لیکوال او ژورنالیست گلستان غالب په واسطه ډایرکټ او د ننگرهار د نوموړو لیسو د تکره لوبغاړو منور ایوبی، داود سروري، زرغونه حیاتی او نورو له خوا چې نومونه یې زما په یاد کې نه دي پاتې، تمثیل شو. دا یوه سندريزه ډرامه وه چې درې سندري یې درلودې. د ډرامې اصلي کرکټره چې زرغونه حیاتی د ډرامې د نجلۍ رول یې لوبوله، په خپله د ښه غږ څښتنه او د سندرو ویلو د ښه استعداد درلودونکې وه چې د ډرامې دوی سندري به یې ژوندی د تمثیل په حال کې وړاندې کولې. په دې مانا چې په یو وخت کې به یې هم تمثیل کاوه او هم به یې سندري ویلې. سازيانو به د پردې ترشا د هغې ملګرتیا کوله. د هیواد د پښتو ژبې دوو نورو خوږ ژبیو سندرغاړو استاد یار محمد چې په نوموړې لسيزه کې یې د ننگرهار په عالي دارالمعلمین کې د تدریس چارې په غاړه لرلې، او خدای بخښلی مسافر سفری چې تیرکال (۱۳۸۲ لمريز) څه موده وړاندې شهید کړی شو، او دواړه د افغانستان د ملي ټلويزيون وتلي هنري څيري وې، د انتحار د ډرامې

يوه بله سندره په گډه سره د ډارمې د واده په صحنه کې د نجلۍ د ځان وژنې څخه لږ مخکې وويل.

زه د انتحار ډارمه د خپل ډرامه ليکنې د کار پيل گڼم، خو کله چې په ۱۳۵۹ لمريز کال کې د کال پوهنتون د انجنيرۍ په پوهنځي کې مې خپل عالي تحصيلات پيل کړ نو ورسره مې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون، د افغانستان د ليکوالو د اتحاديې د خپرنيز ارگان ((ژوندون)) مجلې، د افغانستان دهغه مهال د راډيو، ټلويزيون او افغانفلم د کميټې د خپرنيز ارگان ((آواز)) مجلې او نورو خپرونو سره مې خپلې قلمي همکارۍ هم پيل کړې او په دې برخه کې مې تر لسو کلونو پورې د افغانستان د ملي راډيو او ټلويزيون د بهرنيو خپرونو د اردو ژبې د پروگرامونو د سکريټونو د ليکوال، جوړونکي او لوستونکي يا وياند په توگه کار کاوه، د ټلويزيون د سينمايي خپرونو د ادارې له پاره مې هندي فلمونه په پښتو او دري ژبو ژباړل او ورسره مې د هند د نيمې وچې د نومياليو ليکوالانو لنډې کيسې، ډرامې او نورې ليکنې ژباړلې چې په دې برخه کې د رابندرناټ ټيگورد ((ډاک گهر))، ((راجا)) او ((لال کنير)) د ډرامو يادونه کولی شم. په ۱۹۹۱ عيسوي کال کې هغه مهال چې زه د کابل پوهنتون له خوا د ماسټرۍ د ډيپلوم د ترلاسه کولو له پاره هندوستان ته ولاړم، او دا ډرامې د افغانستان د هنرمندانو د اتحاديې له خوا تر چاپ لاندې و، په وروستيو کلونو کې د رامنځته کيدونکو حالاتو په وجه

نوموړې ډرامې نه یوازې دا چې له چاپ څخه پاتې شول، بلکې تایپي نسخې یې د نوموړې اتحادیې له دفتر څخه ورکې شوې. د نوموړو ډرامو له جملې څخه یوازې د ((ډاک گهر)) یا پسته خانې د ژباړې یوه کاپي په تصادفي توګه راسره پاتې ده چې که ژوند باقی وي، په نږدې راتلونکې کې به یې انشاءالله چاپ کړم. د رابندرناټ ټیګور د ډرامو د ژباړې په څنګ مې د ټیګور پر ژوند او ډرامو باندې د پښتو، دري او اردو ژبو له ماخذونو څخه په استفادې سره یوه اوږده معلوماتي لیکنه هم وکړه چې د ټیګور د ډرامو د ارزونې په څنګ کې یې د ډرامه لیکنې په برخه کې زما لید او پوهې ته پراختیا ورکړه.

کله چې په ۱۹۹۱ عیسوي کال کې د کابل پوهنتون له خوا هندوستان ته د ماسټرۍ د تحصیل له پاره ولاړم نو د نوموړی هیواد د اوترا پردیش ایالت د رورکی په پوهنتون کې په خپل تحصیل بوخت وم چې په هیواد کې سیاسي وضعه بدله شوه او زما کورنۍ پېښور ته کډه وکړه. د تحصیل په پای کې افغانستان ته د ستنیدو لارې د نورو هیوادو اول په شان زما پ مخ کې هم تړلې شوې وې. زه د کابل پرځای پېښور ته ولاړم. په پېښور کې یو شمیر نړیوالو مرستندویو ادارو د افغان کډوالو د هوساینې، روغتیا او ښوونې او روزنې له پاره کار کول. په ۱۹۹۴ عیسوي کال کې د بي بي سي د ښوونیزو پروګرامونو اداره د افغانانو له پاره د ((نوی کور، نوی ژوند)) د ښوونیزو پرله پسې ډرامو د لړۍ د پیل کولو په درشل کې وه او ددې کار له پاره یې

یوشمیر ډرامه لیکونکو ته اړتیا درلود. د نوموړې ادارې د اعلان په ځواب کې د پښتو او دري ژبو ۴۳ تنو لیکوالانو ځانونه کاندید کړي و او په نظر کې وه چې د یو تن انگریزلارښود ډن گرت له خوا په دوو ډلو کې ترینه د ډرامه لیکنې آزموینه له دوی نه واخیستل شي. د ازموینې د پرمخ بیولو او ژباړې په برخه کې خدای بخښلی محمد اسمعیل نیاز چې یو تکړه افغان ژورنالیست او د بي بي سي د پښتو څانگې یو تکړه او وتلی پروډیوسر و، پرمخ بیول کیده. د لیکنې ازموینې بڼه داسې وه چې هره ورځ به د ورځې په پیل کې د ډرامې د یوې څانگې تیا، بڼې او یاد صحنو د څانگړنې په باب لیکوالانو ته معلومات ورکول کیده، او وروسته به ټولو ته دنده و سپارله شوه چې په یوه ټاکلي وخت کې دې لیکنه پرې وکړي. د لیکنې له پړاو نه وروسته به له هر لیکوال څخه وغوښتل شو چې خپله لیکنه ولولي خو نور لیکوالان پرې خپل نظر ورکړي او په اصطلاح هغه نقد کړي. د نظریو په پای کې به په خپله لیکوال ته هم وخت ورکړ شو چې د نورو لیکوالانو نظریې رد کړي او یا یې هم ومني. بیا به د ورځې ټول جریان ثبت او په انگریزي ژبه وژباړل شو او د د ازموینې مسوول کس ته د قضاوت او ارزونې له پاره و سپارل شو.

د یوې اونۍ په پای کې له ۴۳ تنو لیکوالانو څخه یوازې ۱۳ تنه د ازموینې دویم پړاو ته لار پیدا کړل. ازموینه د دویمې اونۍ له پاره په

مخکينۍ بڼه دوام وکړ او په پای کې يوازې شپږ تنه ليکوالان غوره شول چې خپل ډرامه ليکنې کار په پښتو او دري ژبو پيل کړي. له نيکه مرغه چې زه هم د دغو شپږو تنو ليکوالانو په کتار کې راغلم. د دغې ډلې نور ليکوالان ميرمن شريفه پاڅون، مهدي دعاگوي، مرحوم عبدالمنان ملگري، موسی رادمنش او احد پيغام و.

د ((نوی کور، نوی ژوند)) ډرامو د ليکنې پروسه ډيره په زړه پورې او گټوره وه. تر ټولو لومړۍ به د ډرامو د ايډيټور کاتب پاڅون له خوا د ټاکل شوو موضوعگانو په باب د ډرامو د کيسو کړنو ته انکشاف ورکړ شو. نوموړې کړنې به د کيسو د کړنو په انکشافی غونډه کې د ليکوالانو او مسوولينو له خوا تر بحث، زياتونې او کمونې لاندې ونيول شوې. بيا به مو نوموړې کړنې د تمویل کوونکو او نورو څيريه موسسو د مسلکي مشاورينو په مشورتي غونډه کې د هغوی د نظريو د اخیستلو له پاره وړاند کړې. په دغه غونډه کې به د کيسو کړنې په هراړخيزه توگه وڅيرل شو او تر علمي، ټولنيز، کلتوري، مذهبي، سياسي او اقتصادي سمونو لاندې ونيول شو. له دې پر او نه وروسته به د نوموړو کړنو په اوږدو کې د ليکوالانو د ډلې له خوا د ډرامو د صحنو لنډيزونه وليکل شول. د يادونې وړ بولم چې د صحنو د لنډيز د ليکلو د غونډو د چارو پرمخ بيول هم زما مسووليت و دا ځکه چې د ډرامو د سکريپټ د ليکنې تر څنگ د لنډيزونو د مسوول دنده مې هم تر سره کوله. په هره مياشت کې مو د ډرامې د دوولسو

برخو يا د شپيتو صحنو د ليكلو مسووليت درلود. د ډرامو لنډيزونه موبيا د لنډيزونو د ايډيټ کولو په غونډه کې چې معمولاً زما، کاتب پاڅون او د ادارې د مشر (په لومړي سر کې جان بټ او وروسته بيا خواجه شيرازالدين صديقي) په گډون دايريد، تر بحث لاندې ونيول او وروستی ايډيټ به مو سرته ورساوه. له دې مرحلې نه وروسته بيا د ډرامو لنډيزونه مو د پښتو او دري ژبو ليکوالانو ته ورکړ چې د هغوی له مخې دې د صحنو خبرې اترې (ډيالوگونه) وليکي. د ډرامو د ليکلو وروستی پړاو د ډيالوگونه د ايډيټ پړاو و. په دې پړاو کې به مرحوم منان ملگری پښتو ډرامې او مهدي دعاگوي درې ډرامې ايډيټ کولې او بيا به د ډيالوگونه د ايډيټر کاتب پاڅون او د ادارې د مسوول له خوا په يوه غونډه کې چې کله کله به ما هم په کې گډون کاوه، وروستی کيده. د دغې مرحلې نه وروسته به ډرامې د تمثيل د تمرين او ثبت له پاره واستول شول. تر لومړيو شپږو مياشتو پورې مو د ډرامې د لارښود تر نظر لاندې ډرامې ليکلې چې دا کار د يو ډول روزنيز ورکشاپ بڼه درلوده. وروسته بيا افغان ليکوالانو خپل کار ته دوام ورکړ چې تر اوسه پورې په هماغه بڼه دوام لري.

د دغې ښوونيزې ډرامې له پاره مې د ۱۹۹۴ څخه د ۱۹۹۷ کال تر وروستی ربعي پورې په سلگونه ډراما بېي صحنې وليکلې او د صحنو د لنډيزونو د هماهنگ کولو دنده مې ترسره کاوه. له هغه نه وروسته د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان په

استازیتوب مې تر ۲۰۰۵ کاله پورې په اړوندو مسالو باندې د نظر ورکولو له پاره د هغوی په میاشتینیو مشورتي غونډو کې گډون کاوه چې په دې توگه مې د (نوی کور، نوی ژوند) له ډرامو سره اړیکې تر لسو کلونو زیات دوام وکړ. کله چې په ۲۰۰۲ عیسوي کال کې هیواد ته بیرته راستون شوم او په کابل کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان د عالي کمیشنري په دفتر کې مې د ډله ییزو اطلاعاتو د مسوول په توگه کار پیل کړ، په ۳۲ برخو کې مې په پښتو او دري ژبو د کډوالو د ستندو په باب یوه راډیويي ډرامه ولیکله چې د افغانستان د تعلیمي راډیو او ټلوویزیون د ادارې له خوا جوړه او د راډیو افغانستان له لارې خپره شوه.

د لنډو کیسو، ناولونو، شعري ټولگو او ډرامو د کتابونو د لوستلو په څنګ کې له سینما او په تیره بیا له هندي فلمونو سره مې د ښوونځي د وختونو څخه را په دې خوا زیاته علاقه درلوده چې وروسته بیا د فلمونو له پاره په لیکنو بدله شوه. د تمثیلي ټوټو په څنګ کې مې لکه څنګه چې وړاندې یادونه وکړه، د ټلوویزیون له پاره د رابندرناټ ټیګور د ډاک گهر یا پسته خانې ډرامه په شپيتمه لسيزه کې په دري ژباړله او د استاد عبدالقیوم بیسد په شمول مې د ملی ټلوویزیون یو زیات شمیر واکدارانو ته د تمثیل په غرض و سپاره چې په دوی کې قادر فرخ، سرور انوري، وحید صمدزی، هارون یوسفی، ف عبادي او نور شامل دي. که څه هم استاد بیسد او نورو ډرامه ډیره

خوښه کړه خو کلونه تیر شول او نوموړې ډرامه نندارې ته وړاندې نه شو. علت یې ښایي دهغې زمانې د راډیو او ټلويزیون په انحصاری کړيو کې د نوو او ځوانو لیکوالانو د ننوتلو د لارې خنډونه او ستونزې وې.

کله چې په ۱۳۲۳ لمريز کال کې د راډیو افغانستان د بهرنیو خپرونو د اردو ژبې د پروگرامونو په مدیریت کې مې د لیکوال، پروډیوسر او ویاند دنده ترلاسه کړه نو ورسره مې د ټلويزیون د سینمائي خپرونو د ادارې له پاره د هندي فلمونو پښتو او دري ژباړه پیل کړه او یو زیات شمیر هندي فلمونه مې د افغانستان د ملي ټلويزیون له پاره وژباړل چې دا کار زه د فلمونو د سکریټ او همدارنگه د فلمونو د صحنو د جوړونې او ښکلا سره زیات اشنا کړم. دې کار ته مې نږدې لس کاله دوام ورکړ چې زما له پاره یوه ګټوره تجربه وه.

د همدغو کلونو په اوږدو کې مې د (آواز) د مجلې له پاره د هنري او سینمائي پېښو د میاشتنی رپورټ لیکلو مسوولیت په غاړه درلود او د افغانستان د سینمائي خلکو سره مې لیدنه د هغوی د کارونو په باب د معلوماتو د راټولولو له پاره اړتیا وه چې دا کار زه له هغوی سره ترډیرې اندازې پورې اشنا کړم چې کله د هندوستان نوميالي سینمائي څیرو سنیلدت، شبانه اعظمی او نصیرالدین شاه په ۱۳۲۸ لمريز کال کې له افغانستان څخه لیدنه وکړه نو د چهلستون په مانۍ کې د افغانستان د سینمائي لوبغاړو او مینه والو په غونډه کې مې د

افغاني او هندي اړخونو د استازو انجنير لطيف او سنيلدت د ويناو د ژباړې کار راته راوسپارل شو. دغو ټولو پيښو له سينماسره زما مينه پياوړې کړه.

کله چې د ۱۹۹۲ کال د دسمبر د مياشتې په ۲۵ مه نيټه په هندوستان کې د خپلو ماسټري دورې د تحصيلاتو د پای ته رسولو نه وروسته پيښور ته ولاړم نو د (سحر) فلم جوړولو د کمپنۍ د مشر سيد عبدالقهار روحاني سره اشنا شوم او د هغه په ملگرتيا مې د دوو بهرنيو ادارو د مستندو فلمونو له پاره په انگرېزي ژبه دوه سکريپتونه وليکل چې د سيد عبدالقهار روحاني له خوا ډايرکټ او جوړ شو. په هغو کلونو کې زما يو دوست او همکار موسی رادمنش هم په پيښور کې د (دود و خاکستر) په نامه پريو مستند فلم کار کاوه. د نوموړي فلم د جوړولو په دوران کې له هغه سره په تماس کې وم او معلومات مو سره شريکول چې دا کار د هغه له فعاليتونو سره اشنا کړم.

د ۱۹۹۷-۲۰۰۲ کاله پورې په اسلام آباد کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان د عالي کميشنري په اداره کې د مطبوعاتي مرستيال په توگه د دندې په دوران کې مې د نوموړې ادارې له پاره د خو مستندو فلمونو د جوړولو، فلم اخيستني او ايډيټ کولو د څارنې کار په غاړه درلود چې د فلم جوړونې د تخنيک سره يې تر کافي اندازې پورې بلد کړم.

هيواد ته له راستنيدو څخه وروسته د ۲۰۰۳ عيسوي کال د اپريل په مياشت کې مې د افغانستان د تعليمي راډيو او ټلويزيون د اوسنی رييس انجنير صفي الله ځير سره چې زما د پوهنتون د زماني هم صنفی دی، د تایليند د بنکاک په ښار کې د ان، اچ، کی د جاپان د جايزې د آسیایي هيوادونو په فورم (NHK JAPAN PRIZE) (۲۰۰۳ ASIAN FORUM) کې د گډون امکان ترلاسه کړ. په نوموړي فورم کې د بيلابيلو هيوادونو يو زيات شمير فلمونه نندارې ته وړاندې او تر بحث لاندې ونيول شول. د يوې اونۍ له پاره دا غونډه ماته د يو اغيزمن روزنيز کورس حيثيت درلود. له دغې غونډې نه پوره يو کال وروسته کله چې په کابل کې د ملگرو ملتونو د سازمان د وگړو د صندوق له پاره مې د مطبوعاتې مسوول په توگه کار کاوه، د نوموړې ادارې په مالي مرسته او د ښځو د چارو وزارت په حمايت سره مې د (اولاد) د ټلويزيوني هنري او روزنيز فلم سناريو وليکله او د هغه د جوړولو چارې مې هم په غاړه واخيست. يو کال وروسته مې د جاپان د جايزې د تعليمي پروگرامونو د سکريپټ د ليکلو د سياليو له پاره يوه سناريو (همدا کتاب) وليکله چې د نړۍ د مختلفو هيوادونو له جملې څخه لومړی د لسو غوره سکريپټونو او بيا د پنځو غوره سکريپټونو په ډله کې وشميرل شو او وروسته د جاپان د توکيو په ښار کې د جوړشوو سياليو په دوران کې د سکريپټونو د وړاندې کولو

په نتیجه کې زما سکرېټ لومړی مقام او د جاپان نړیواله جایزه وگټله. سربیره پر هغه زما د (اولاد) فلم هم چې جایزې ته کانديد شوی و، د غوره فلمونو په کتار کې تر ټولو لومړی نندارې ته وړاندې شو چې د سینمایي خلکو او ننداره کوونکو له خوا یې تود هرکلی وشو.

وروسته مې د دوو نورو فلمونو سناریو ولیکل او د هغوی د جوړونې چارې مې په غاړه واخیستل. د (مجبور) فلم مې په دري ژبه او د (پرېکړه) فلم مې په پښتو ژبه د خپل سناریو د جایزې په پیسو جوړ کړ. دا دواړه فلمونه د ۲۰۰۶ کال د جاپان د جایزې په سیالیو کې د غوره فلمونو په کتار کې نندارې ته وړاندې شو.

د مجبور او اولاد فلمونو د ډایرکټ کار مې د یو تړون له مخې تکړه ډایرکټر عارف بی ریا ته ورکړی و. کله چې د مجبور فلم د بنځو د چارو د پخوانۍ وزیرې ډاکټرې مسعوده جلالې په گډون د نوموړې وزارت په تالار کې د یوې غونډې په ترڅ کې پرانیستل کیده، نو د افغانستان د پیژندل شوی ژورنالیست، علمي شخصیت او د کابل پوهنتون استاد پروفیسور عصمت الهي له خوا ډیر عالي وارزول شو چې د فلم جوړونې په کار کې زما د لازيات تشویق باعث شو. د مجبور د فلم دویم امتیاز دا و چې په ۱۳۸۵ کال کې د افغانستان د اطلاعات، فرهنگ او ځوانانو د وزارت له خوا درې جایزې یې ترلاسه کړ چې دوه جایزې یې دوو لوبغاړو ته او دریم یې د فلم کامره چلونکی سید ظاهر ظهور ته ورکړ شو. د فلم د سناریو په اړه د افغانستان د ټلويزيون د هغه

مهال مشرموسي رادمنش او د فلم ډايرکټر عارف بي ريا هم راته مبارکۍ راکړې او ويې ويل چې دوی د موثوقو معلوماتو له رويه خبر دي چې د مجبور د فلم سناريو هم يوه جايزه ترلاسه کړې ده، خو نه د جايزو د ویش په غونډه کې اعلان وشو او نه په ورځپاڼو کې د هغو کسانو په کتار کې چې جايزې يې وړې وې، زمانوم راغی. داسې په نظر راغی چې په هيواد کې د نورو ډگرونو په شان د خلکو معنوي امتيازات هم کله کله تر حملې او لوتمار لاندي راځي.

د پريکړې د فلم ماجرا هم په زړه پورې ده. د پريکړې د فلم د جوړولو کار د ۲۰۰۶ کال د اکتوبر د مياشتې څخه مخکې بشپړ شوی و او د همدې کال د اکتوبر په مياشت کې په توکيو کې د ان، اچ، کی د جاپان جايزې له خوا نندارې ته وړاندې شو چې د فستیوال د گډون کوونکو له خوا يې تود هرکلی وشو. ورسره په څنگ کې د جاپانې ژباړې سره د NHK د بنوونيز ټلويزیوني چينل له لارې زما د سکريپټ د جايزې او د نوموړي فلم د جوړونې د کار په باب زما د مرکې سره يو ځای خپور شو. د توکيو د فستیوال په دوران کې د باسل-کالسروهي د فورم (Basel-Kalsruhe Forum) چې د بکا فورم (BakaFORUM) په نامه هم يادېږي، منتظم نايکل مارکوس (Nickle Markus) چې د ايټالېي او سیدونکی دی، زه يې د ۲۰۰۷ عيسوي کال د سويس د باسل ښار ته دعوت کړم چې د پريکړې فلم هلته د باسل-کالسروهي په فستیوال کې نندارې ته وړاندې کړو.

د ۱۳۸۵ کال د غبرگولي د ۲۶ نيتې څخه تر ۳۱ مې نيتې پورې په کابل کې د گويته انستيتوت او د فرانسې د کلتوري مرکز له خوا د مستندو او لنډو داستاني فلمونو دويم نړيوال فستيوال جوړ شو چې د فستيوال له پاره د فلمونو د غوره کولو د کميټې غړيتوب ماته هم راکړ شوی و. د افغانفلم رييس انجنير لطيف، د افغانستان د سينماگرانو د اتحاديې رييس جواشیر حیدري، نوميالی ډايرکټر او ليکوال احد ژوند، د گويته انستيتوت افغان مشر ابراهيم هوتک، پيژندل شوي ډايرکټره رويا سادات او د عبدالملک شفيعي چې د فستيوال د ډايرولو چارې يې په غاړه لرلې، د دغې کميټې نور غړي وو. په نتيجه کې د ۶۰ څخه زيات فلمونه وکتل شول او د هغوی له جملې څخه يوازې ۱۲ افغاني فلمونه غوره شول چې دوه په کې د مجبور او پريکړې فلمونه وو، د طلوع د تلويزيون له لارې نندارې ته وړاندې شول او د ژوري کميټې له خوا چې د هيواد پيژندل شوی ډايرکټر او د افغانستان د ملي راډيو او تلويزيون رييس چې هغه واحد نظري هم د دغې کميټې غړيتوب درلود. د جايزو د ویش په غونډه کې چې د استقلال د لیسې په تالار کې جوړه شوې وه، واحد نظري په خپله پرانيستونکې وينا کې وويل چې هغه د ژوري کميټې د پريکړې سره موافق نه دی ځکه چې د هغه په فکر هغه فلم ته جايزه ورکړې شوه چې بايد نه وای ورکړ شوی، او هغه فلم چې بايد د جايزې مستحق گڼل

شوی وای، د جایزې مستحق ونه گڼل شو. محترم نظري زیاته کړه چې دی ځکه د ژوري کمیټې پریکړې ته غاړه کینښوده چې د رای اخیستنې په نتیجه کې ورستی پریکړه صادریدله او بحث او دلایل په کې هیڅ برخه نه درلود. د غونډې په پای کې واحد نظري چې هغه مهال د شمشاد د ټلويزیون رییس و، د شمشاد د ټلويزیون یو ستاینلیک چې د شمشاد د ټلويزیون د عمومي رییس او بنسټ ایښودونکی حاجي فضل کریم فضل په واسطه لاسلیک شوی و، د پریکړې د فلم د جوړولو په ویاړ د نوموړې فلم د ډلې په استازیتوب ماته راکړ.

د یادونې وړ بولم چې د جایزو د ویش د غونډې جریان په مستقیمه توگه د طلوع د ټلويزیون له لارې خپریده. د خپرونې ویانده د لافروز ځیرک چې د پښتو ژبې یوه تکړه لوبغاړې، لیکواله، شاعره او د فلمونو ډایرکټره ده، راته وویل چې د فستیوال د جوړولو مسوول چې مخکې ترې یادونه وشوه، ډیره هڅه وکړه چې د بیلابیلو عواملو په وجه د غونډې وړاندې کوونکې دا موقعه برابر نه کړي چې د شمشاد د ټلويزیون ستاینلیک ماته راکړي او دا خبر د طلوع د ټلويزیون له لارې خپور شي، خو د لافروز ځیرک پوهیده چې د خپرونې جریان په مستقیمه توگه خپریږي نو ځکه یې واحد نظري او ماته سټیج ته د راتلو بلنه راکړه او ستاینلیک ماته راوړسید.

په دغه هیوادنی فستیوال کې ما خپل دوه فلمونه (مجبور او پرېکړه) چې د هغو د سناریو د لیکلو او پروډکشن چارې په غاړه لرلې، کاندید کړي وو، خو برعکس د فستیوال د جوړونکي یا جوړونکو له خوا زما د فلمونو د ډایرکټرانو عکسونه او پیژندنه د فستیوال په اسنادو کې خپریده، غوندو ته هغوی بلل کیده چې په نړیوالو فستیوالونو کې داسې نه وي بلکې ارتباطي کسان هغه وي چې فستیوال ته د فلمونو د تسلیمولو فورمې ډکې کړي وي. په هر حال په دې خبره مې ځان ته قناعت ورکړ چې ددوی گناه ځکه نشته چې بنایي دوی په دې خبرو نه پوهیږي او یا که پوهیږي نو د تعصب له مخې دا کارونه کوي چې په داسې حالاتو کې شخړو او په تیره بیا بې گټو شخړو ته ملاتړ هم را ته لیونتوب ښکاري. زه په دې عقیده یم چې ددې پرځای چې سپری د تیرو کیسو په سپینولو کې وخت تیروي، په راتلونکي کې د گټورو کارونو په سرته رسولو سره خپل مقصد ته ژر رسیدای شي.

په هر حال، کله چې د ۲۰۰۸ کال د اپریل د میاشتې له لومړۍ نیتې څخه مې د شمشاد ټلويزیون د نشراتو د رییس په توگه مسوولیت په غاړه واخیست، د ټلويزیوني خپرونو، فلمونو او پرله پسې ډرامو د جوړولو او ډایرکټ کولو په برخه کې نورې تجربې ترلاسه کړې او د ټلويزیوني خپرونو په څنگ کې د سلگۍ په نامه د یو ټلويزیوني لنډ هنري فلم د لیکنې او ډایرکټ چارې مې هم ترسره کړې، د ښکلا په نامه یوه ټلويزیوني پرله پسې ډرامه مې ولیکله چې د فلم اخیستلو یا شوټنگ

کار يې د شمشاد ټلويزيون له طرفه په جلال آباد کې د جلال فلم په مرسته بشپړه او بيا د شمشاد ټلويزيون له لارې خپره شوه.

اوس هم د څو ډرامو، ټلويزيوني او سينمايي فلمونو طرحې مې د ذهن فضا ډکه کړې چې د کاغذ پرمخ راوړلو ته يې زما تلوسه ورځ تربلې تلوسه زياتيږي، خو خداي زده چې په هيواد کې د فرهنگي اسانتياوو او امکاناتو د محدوديتونو په چاپيريال کې د ليکلو او جوړولو امکان يې ترلاسه کړم.

په درناوې

پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم

د ۱۳۸۶ لمريز کال د زمري لسمه

پرېکړه

د لنډ هنري فلم لپاره ډرامه

لوبغاړي

۱. ښوونکی: د ډرامې مرکزي لوبغاړی، ځوان، په خپل عزم تینګ ولاړ، مهربانه او منطقي
۲. سلامت خان: د پوخ عمر سړی، د کلي د اقتدار خاوند یو خان، د ښوونې او روزنې مخالف، د ولسوال ملگری
۳. ناظر: ځوان، د منفي فکر خاوند، د خان ملگری او ناظر
۴. سیلانی: د کلي یو تن او سیدونکی، د پاڅه عمر خاوند، د آس ګاډی چلوونکی، خواخوږی او د ښوونې او روزنې پلوی..
۵. ځلمی: د ۱۴ کلو یو ځوان هلک، د خان زوی او د ښوونکی زده کوونکی.

۶. زرمینه: د سلامت خان ځوانه لور، تر ځلمی مشره او د زده کړې

لیواله.

۷. مور: د سلامت خان بڼځه او د ځلمی او زرمینې مور.

۹. مدیر: د ولسوالی د ښوونې او روزنې مدیر.

۱۰. ملا: د کلي د جومات ملا

۱۱. خوتنه نور کلیوال

پرېکړه

لومړۍ صحنه

ځای: د ولسوالۍ د ښوونې او روزنې د مدیر دفتر

وخت: ورځ

د صحنې پیژنه:

د ښوونې او روزنې مدیر ملي جامې په تن کې لري او میز یې د افغانستان په درې رنگه بیرغ او د دفتر دیوالونه یې په ښوونیزو چارتونو او کالیزو ښکلي شوي دي. ښوونکی چې پتلون او کمیس یې اغوستی دی، د هغه د میز په مقابل لوري کې پر چوکۍ ناست دی، ښوونکی د ولسوالۍ له اړوندو کلوڅخه د یوه کلي په ښوونځي کې چې د جگړو له امله وړان شوی دی، خپل د تقرر سند وړاندې کړی او له هغه سره خبرې کوي.

مدیر: (په ډیره مینه او درناوی) دا خو سمه، خو په کلي کې داسې
شوک پیژنې چې په د اوسیدو د ځای په برخه کې د سره مرسته
وکړي؟

ښوونکی: نه، لومړی شو ورځې به په ښوونځي کې تیرې کړم او ورسره به
داوسیدو یو ځای هم ځانته وگورم.

مدیر: (په پلټنې سره) آیا پوهیږې چې ښوونځی پرته له
خلورو دیوالونو، نور هیڅ نلري او ته لومړی ښوونکی
یې چې پس له شو کلونو هلته ځي؟

ښوونکی: هو، همداسې راته ویل شوي وو، خو ما پریکړه کړې،
هرڅنگه چې وي، زه به ددې کلي ماشومانو ته سبق
ورکوم.

مدیر: (د ښوونکي پریکړه ستایي) معلم صیب، تاسې ډیر سترگام
پورته کړی دی. زه ستاسې د پریکړې درناوی او ټینګ عزم ته
ته سلام کوم او د هیواد د اولادونو په ښوونه او روزنه کې مو
بریا لیتو بونه غواړم.

((د ښوونې مدير، له خپله جيبه قلم را باسي، د ښوونکي سند لاسليک کوي، له خپلې چوکۍ نه را ولاړيږي او د لاس کاغذ ښوونکي ته ورکوي هغه ښوونکي ته لاس ورکوي او په هيوادني مينه ورسره غاړه وځي، ورسره لاس ورکوي او د هغوی په تصوير باندې د فلم ټايتل پيل کيږي.))

ښوونکي په داسې حال کې چې سند يې په لاس کې دی، خپله پندوکی هم له مخکې پورته کوي او له هغه ځايه د باندې وځي. دموترو يوې کوچنۍ هډې ته رسيږي او په يو موټر کې د کلي په لور روانيږي. کلي ته نږدې له موټره کښته کيږي او د کلينر په وينا د کلي په لور ښوځيږي. په تنگو خامه لارو کې له يو څه پلي مزل څخه وروسته د سيلاني په نامه د نوموړي کلي له يوه سړي سره د هغه په آس گاډۍ کې سپريږي او دواړه په خوشحالي او خبرو اترو د کلي په لور روانيږي. څو قدمه وړاندې دوه کسان پر آسونو سپاره ددوی له مخې تيريږي. د فلم ټايتل د آسونو دپسو په دوړو کې پاي ته رسيږي.

ښوونکي: (په داسې حال کې چې خپله پزه يې په دستمال له دوړو پټه کړې وه، له داس گاډی له ځاود څخه پوښتنه کوي) بابا، دوی څوک وو؟

بابا: ای معلم صيب، دوی زموږ د کلي واکداران دي. سلامت خان او د هغه ناظر. فکر کوم ولسوالی ته لاړل.

ښوونکي: ولسوالی ته؟ د څه د پاره؟

سيلانی: د خپل انډيوال ولسوال ليدو ته ولسوال يې ډير نـږدې
ملگري او ملاتړ دی. خو يوه خبره په ياد ولره
چې د سلامت خان له مشورې نه پرته به دا ښوونځی
بيا جوړ نه شي.

ښوونکی: ولې بابا؟ ښوونځی خو دولتي دی، سلامت خان په کې
څه کار لري؟!

سيلانی: ای معلم صيب، که سلامت وغواړي، په هريو کار کې
خنډونه پيدا کولی شي.

ښوونکی: (په چورت کې) که داسې وي نوزه به له خان صيب سره به
خامخاگورم.

سيلانی: او بله خبره، چې دا (پتلون ته اشاره کوي) پتلون متلون
به په کلي کې نه اغوندي ښه! ځکه چې سلامت خان به
يې دانگريزانو جامې وگڼي، چې دانگريزانو جامې
يې وگڼلې، په تا به د کفر تور ولگوي، او چې د کفر

تور يې درباندي ولگاوه، تاله کلي وشري او مکتب
به بېرته بنده شي.

بنوونکی: (په خندا) بابا. زما د راتلو موخه خود کلي د بنوونځی
بیا فعالول اود ماشومانو زده کړه ده او بس. زه به د
ماشومانو د زده کړې له پاره هر یو گټور کار گټه ور
وگنم.

سیلانی: معلم صیب، (بنوونځی ته په گوته اشاره کوي) هغه دی
د کلي بنوونځی!

بنوونکی: خیر اوسې، کور دې ودان
(له گاډی نه را کوزیږي او غواړي له جیبه پیسې راوباسې)
سیلانی: نه معلم صیب کرا درنه نه اخلم، خو یو زوی لرم. غواړم هغه هم
په بنوونځي کې شامل کړم.
بنوونکی: ولې نه بابا، همدا خوزه غواړم چې ټول کلیوال خپل ماشومان بیا
بنوونځي ته راوستوي چې بنوونځی بیا فعاله شي. زه غواړم سبا
سهار له د کلي له
مشرانو څخه همدا غوښتنه وکړم.

سيلانۍ: (خوشحاله کيږي) دا خو ډيره ښه خبره ده. دا کار خو به سبا وشي، اوس راځه نن شپه له ماسره لاړشه. دمه به دې هم جوړه شي او ستړيا به دې هم ووځي. سر له سبا نه به بيا خپل کار پيل وکړي.

ښوونکۍ: له تاسره خو نه شم تلي. غواړم لومړۍ شپه (ښوونځۍ ته گوري) په خپل کور کې تيره کړم.

سيلانۍ: نو بيا به د شپې له پاره هرڅه چې تيار وي، هغه به هم درته راوړم او ديو کټ به هم درته وخورم (اوروانږي) ښوونکۍ: نه بابا، داسې مه کوه، زه نه غواړم چې تاته تکليف درکړم.

سيلانۍ: څه پروا کوي؟ ته خوزمونږ ميلمه يې، خداي پامان (او خپل اس چو وکوي او ښوونکۍ د ښوونځي په لور روانږي.)

دويمه صحنه

ځای: دکلي ديره
وخت: د سهار له چاي څخه وروسته

د صحنې پيژندنه:

ښوونکی له کليوالو سره په غونډه کې هغوی ته کلي ته د خپل راتگ موخه بيانوي او د کلي په بيا فعالولو کې د هغوی مرسته غواړي. ښوونکی د خلکو په وړاندې د ښوونځي، د خپل کار او د ماشومانو د زده کړې په باب معلومات ورکوي. د خبرو په دوران کې ناظر، خان او نور سپين ږيري او مشران په وار وار سره خپلې پوښتنې او نظريې وړاندې کوي چې د ښوونکي په واسطه ورته ځوابونه ويل کيږي. خبرې اترې يو څه دوام کوي.

سلامت: (هڅه کوي چې کليوالو ته فناعت ورکړي) کليوالو ورونيو، زه

د ماشومانو د تعليم پر ضد نه يم، مگر دغه ماشومان کار لري، روزگار لري. که چيرې دغه ماشومان ښوونځي ته لاړ شي نو ددوی کورني به له سختو مشکلاتو سره مخامخ شي.

ناظر: (هڅه کوي چې د ښوونځي د فعالولو مخالفت وکړي) ښوونځي مو جنگونو وړان کړي دی. زه خو وایم چې همدا سې وړان ساتل یې په کار دی چې نورې لانجې راولاړې نه کړي. مولوي صیب، تاسې په کې څه وایئ؟

ملا: (به مشورې سره) مسلمانانو وروڼو، اسلام زده کړې په ښځه او نر فرض گرزولی دی، ولو که هغه په چین کې وي. دا چې معلم صیب زمونږ کلي ته راغلی او زمونږ ماشومانو ته سبق ورکوي، دا یوه ډیره ښه خبره ده. باید چې داموقعه له لاسه ورنکړو.

سیلانی: انځرگله، مولوي صیب ډیره ښه خبره وکړه. زه خو حاضریم چې خپل زوی سر له همدا نن نه په ښوونځي کې شامل کړم.

انځرگل: خان صیب، راعی چې د ناپوهي د ختمولو له پاره له معلم صیب سره مرسته وکړو چې هم خدای تعالی راضي شي او هم مو ماشومان تعلیم وکړي.

ناظر: (لومړی سلامت خان ته په انتقادي نظر گوري او بیا) خان صیب به په دې شرط دا خبره ومنې چې راتلونکی ذمه واري یې تاسې په غاړه واخلي.

بل تن: ناظر صيب، کومه ذمه واري؟ تعليم خويو روا کار دی.

سلامت: (په اعتراض آمیزه لهجه) اوس خود درته څه ويلى نه شو، خود وخت په رارسيدو سره به په هرڅه ويو هيرئ!

ملا: (په مشورې سره) خان صيب، هره ستونزه چې را پيدا شي، په جرگو به يې حلوو. خو له هرڅه نه مخکې بايد ټول کليوال د بنوونځي په پاک کولو کې له معلم صيب سره مرسته وکړو.

خو تنه کليوال له بنوونکي سره په گډه د کلي د وران او ويجاړ بنوونځي پاک کوي، په کرکيو کې يې پلاستيک نصبوي بنوونکي يوه توره تخته د درس ورکولو له پاره پر ديوال نصبوي او د يو څو کتابچو او پنسلونو په آماده کولو سره د ماشومانو د راتگ له پاره تيارى نيسي.

دریمه صحنه

ځای: بنوونځی

وخت: سهار

د صحنې پیژندنه:

بله ورځ سهار پس له دې چې لمر راڅیژی ، د کلي ماشومان د بنوونځي په لور روانیږي چې په بنوونځي کې یې د بنوونکي له خوا هرکلی کیږي. بنوونکي ماشومانو ته د الفبا د تورو درس ورکوي او بیا له ماشومانو څخه غواړي چې د الفبا تدریس شوي توري د کورنۍ وظيفې په توګه په خپلو کتابچو کې وليکي. بیا د هغوی پاملرنه د حساب مضمون ته رااړوي.

بنوونکي: گرانو ماشومانو ، نن خو مو د ژبې توري زده کړل. پوه شوی؟

زده کوونکي: (په یو غږ) هو معلم صیب!

بنوونکي: د سبا له پاره مو همدا کورنۍ دنده ده. په خپلو کتابچو

کې یې وليکئ. او اوس وار رارسیري د حساب

مضمون ته. لومړۍ باید شمیرل زده کړئ.

(بنوونکي خپل تدریس ته دوام ورکوي)

څلورمه صحنه

ځای: د سلامت خان کور

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په بنکلو پردو، توشکو او بالښتونو او همدارنگه په سرو قالینو ښایسته شوی دی، د سلامت خان زوی ځلمی چې له ښوونځي څخه را ستون شوی دی، خپله کورنۍ وظيفه د کتاب له مخې په خپله کتابچه کې لیکي.

زرمینه: (راځي او ځلمي ته) ځلمیه، دا څه کوي؟

ځلمی: خورجانې، کورنۍ دنده مې ترسره کوم او سبق هم وایم!

زرمینه: دا وایه چې پرې پوهیرې او که هسې خپل وخت خوشې تیروي؟

ځلمی: ولې نه پوهیږم؟ دا وگوره! (په یاد پری یې چې زرمینه سواد نه لري) هوربتیا، تا خو سبق نه دی ویلی. لیکل او لوستل دې نه دي زده، څنگه به پرې وپوهیږي؟

زرمینه: ته یې راته ونبایه چې زه هم پرې پوهه شم. زه هم غواړم چې یو څه زده کړم.

ځلمی: (په خدا) ته خو نجلۍ یې او زموږ د کلي سترې نجونې سبق نه وایې. شرم دی.

زرمینه: (په اریانتیا) په دې کې د شرم داسې کومه خبره ده چې ته پرې خاندې؟

ځلمی: شرم څه کوي، د خدا خبره خودا ده چې لا تراوسه پورې هلکانو سبقونه نه دي ویلي او ته غواړې چې سبق ووايي؟!

مور: (رانوزي او دهغوی د خبروله اوریدو څخه وروسته) خاندۀ مه، داهم همدومره د زده کړې حق لري چې ته یې لري. څیر زویه، هرغه څه چې په بنوونځي کې زده کوي، دې ته یې په کور کې ورزده کوه!

(راننوځي. د کورنۍ غړي راولاړېږي او له سلام او روغې څخه وروسته چوپتيا په کوټه کې خپريږي)

سلامت: راننوزي او له سلام او روغې څخه وروسته) د زرميني مورې، هغه پاکې جامې مې را کره چې ولسوالۍ ته ځم.

مور: ښه ده.

(د ځلمۍ مور بلې کوټې ته د سلامت خان په جامو پسې ځي او سلامت خان کښيني).

ځلمۍ: (په داسې حال کې چې خپل کتابونه او کتابچې راټولوي) پلار جان، کتابچې مې ډکې شوي دي. زه هم درسره ولسوالۍ ته ځم چې ځان ته کتابچې او قلمونه واخلم.

سلامت: زه به يې درته راوړم. ته ورځه ناظر ته ووايه چې آس تيار کړي. تا به بل وخت له ځانه سره بوځم.

ځلمۍ: ښه پلار جان (او په منډه روانيږي چې د پلار حکم پر ځای کړي) مور: (راځي) جامې دې په هغه کوټه کې تيارې دي. (او بيرته گرځي)

- سلامت: ښه ده.
- زرمينه: (په ډير احتياط سره خپل پلار ته نږدې کيږي او په ډير احتياط سره) پلارجان، له ولسوالۍ نه زما د پاره هم يوه کتابچه او يو پنسل خوراوړه. زه هم غواړم چې له ځلمې نه په کور کې سبق ووايم.
- سلامت: (د خپل سر په اشارې سره مخالفت کوي) نه زرميني، ته ورته اړتيا نه لري.
- زرمينه: پلارجان، چې ځلمی ورته اړتيا لري نو زه هم ورته اړتيا لرم.
- سلامت: (په غوسې سره) زرميني، ته ښه پوهيږې چې ځلمی مې ځکه ښوونځی ته پرېښود چې له کليوالو څخه وروسته پاتې نه شو. دا په دې مانا نه ده چې ته دې هم سبق ووايې.
- زرمينه: (په عذراو زاری) خوزه له کوره دباندې نه وځم پلارجان! غواړم په کور کې له خپل ورور څخه زده کړه وکړم.

سلامت: (په اريانتيا او انديينني سره) ستا خبرې راته د يولوی توپان
پيغام را کوي! زه د همدې له پاره ځم چې مخکې له مخکې له
خپل انډيوال ولسوال سره وغږېږم.

زرمينه: پلارجان، زه ستا په خبره ونه پوهېدم! زه خو غواړم يوازې
ليکل او لوستل زده کړم.

سلامت: (له خپله ځايه پاڅيږي او په غوسې سره وايي) زما مشوره
داده چې دا فکرونه پرېږده او که نه نو په دې توپان کې به دې
ټول ژوند تباه او برباد شي.

(سلامت خان په غوسه بلې کوټې ته ځي او زرمينه د ناهيلي په عالم کې اريانه
پاتې کيږي.)

پنځمه صحنه

ځاي: بنوونځي

وخت: ورځ

د صحنې پيژندنه:

سهار دی. زده کوونکي چې د کتابونو کڅوړې تر ترڅرگ لاندې او يا پراوړو او لاسونو کې څوړندې نيولې او شيبه په شيبه بنوونځي ته را نږدې کيږي. ناظر هم د ځلمي سره بنوونځي ته رارسيدې. بنوونکي د بنوونځي په وره کې ولاړ او په خوشحالی سره د ماشومانو هرکلی کوي.

بنوونکي: ناظر کا کا، سلامونه

ناظر: واليکم سلام معلم صيب، رنستيا، څنگه دی داد ماشومانو

سبقونه څنگه پر مخ ځي قربان؟

ښوونکی: ډیر ښه پرمخ ځي. د زده کوونکو مخ په زیاتیدونکی شمیر له کلي څخه د بیسوادۍ د له منځه تللو پیغام را کوي.

ناظر: هسي نه چې زموږه کډه هم د بیسوادۍ له کاروان سره د تعلیم په سیلاب لاهو کړي.

ښوونکی: (په اریانتیا) دا دې څه وویل ناظر صیب؟ بیسوادې د انسان د خوشحالی د بنمن او تعلیم د آبادي او یووالي پیغام دی.

ناظر: خو خان صیب وایي چې زموږ د ژوند بقا د کلیوالو په بیسوادۍ کې ده. که کلیوال تعلیم زده کړي نو زموږ خبره بیا نه مني او زموږه واکمني به ختمه شي.

ښوونکی: نه ناظر صیب، دا خبره سمه نه ده. خلک د تعلیم په رڼا کې په مینه او وروگلوۍ د خلکو پر زړونو حکومت کولای شي خو په زور هیڅکله نه.

ناظر: معلم صیب، زه خو ستا خبرو چرتي کړي يم. نه پوهیږم چې اخر به یې څه کیږي!

ښوونکي: (ناظر ته چې د هغه په خبره په چرتونو کې ډوب شوی) ناظره،
په چرتونو نه پوره کيږي. نیک کار عملی گامونو ته اړتیا لري.
خیر، زه لارم چې ماشومان راته انتظار باسي. د خدای په امان!
(اوزه کوونکو ته ورځي).

ناظر: (له ځانه سره په چورت کې) زه په دې خبروښه پوهیږم خو ته په
دې نه پوهیږي چې ستا له تعلیم سره دومره مینه ستا د ژوند له
پاره لوی عذاب جوړیدای شي.

(د ناظر له څیږې نه داسې ښکاري چې هغه فکر کوي چې ښوونکي به خامخا لو
ستونزي سره مخامخ کيږي. هغه د خپلې خبرې نه وروسته روانیږي)

شپږمه صحنه

ځای: ټولګی او نور بیلا بیل ځایونه

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

ښوونکی په ټولګي کې زده کوونکو ته د رسم د مضمون د تدریس په دوران کې د ټولګی د درې پر مخ آس رسموي او د آس په باب توضیحات هم ورکوي. اوله هغه نه وروسته:

ښوونکی: (زده کوونکو ته) گرانو ماشومانو، زه نن خوشحاله یم چې د کلي مشران هم اوس لیکل او لوستل زده کوي.

یو تن: (په خپل ځای ولاړېږي) معلم صیب، یوه پوښتنه لرم، ښځې ولې سبق نه وايي؟

څلمی: ښوونکی صیب، زه یې ځواب وایم!

ښوونکی: سمه ده ځلمیه، ته یې ځواب ووايه!

ځلمی: (دریږي) ځکه چې سبق ویل هغوی ته گټه نه لري.

ښوونکی: (د زده کوونکو په لور یو قدم وړاندې راځي) نه ځلمیه، ځواب دې سم نه دی. تعلیم یافته ښځې لږ تر لږه خپل کورني کارونه ښه ترسره کولی او خپل ماشومان ښه روزلی شي.

یو تن: نو بیا ښځې ولې سبق نه وایي؟

ځلمی: ځکه چې شرم دی.

ښوونکی: ځواب دې بیا هم سم نه دی. شرم خو داوي چې د هغوی لیکل او لوستل نه وي زده. د علم زده کړه په هر نړ او ښځه باندې فرض دی. هغوي هم حق لري چې زده کړه وکړي.

ځلمی: معلم صیب، زما مشره خور هم له سبق سره زیاته مینه لري. غواړي له ما څخه لیکل او لوستل زده کړي.

ښوونکي: دا خو ډیره ښه خبره ده، د کلي نورې توره سرې هم غواړي چې
 سبق ووايي. زه به هغوی ته ډیر ژر یو کورنی ټولگی جوړوم.
 ستا خور هم کولای شي چې په هغه ټولگی کې گډون وکړي.

اوومه صحنه

ځای: د خان حجره

زمان: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د سلامت خان په کور کې چې په ښکلو پردو، توشکو او بالښتونو او همدارنگه په
 سرو قالینو ښایسته شوی دی، ځلمی خپلې خور ته د ښوونکي له خولې د کلي د
 توره سرود کورس په باب خبر ورکړي چې د زرمینې د خوښۍ سبب گرځي.

زرمینه: (په خوښۍ سره) دا خو دې ډیر ښه پیغام راوړ ځلمیه، زه به په
 دې ټولگی کې خامخا گډون کوم.

ځلمی: (په اند بڼې سره) خو زرمینې، پلارجان به دې دې کار ته پرې نږدې.

زرمینه: (خپلې گل بې بې ته) گل بې بیجانې، ته به مې پلار راضي کړې چې پرې مې ږدې.

مور: نه لورې، زه چې دې پلار پیژنم، هغه هیڅ کار د بل چا په خوښه او غوښتنه نه ترسره کوي.

سلامت: (کورته راننځي) څه جرگه گۍ مو جوړه کړې ده وه بنځي؟

مور: د جرگه گيو پرېکړې خو ته هسې هم نه منې، ولې پوښتنه کوي!

سلامت: (په خندا) پر ما مو لکه چې خپل باور له لاسه ورکړی دی که څنگه؟

مور: پرتا باور خو زمونږه اړتیا ده. بله چاره نه لرو. دهر کار له پاره خو ستا اجازې ته اړیو.

سلامت: چې داسې ده نو خبره مه اوږدوه. سپينه يې راته ووايه چې څه خبره ده!

مور: د کلي د ماشومانو او لويانو په څنگ کې د کلي توري هم غواړي چې له معلم صيب نه سبق ووايي. په دې خبره ټول کليوال خوشحاله دي.

سلامت: (په اندېښنه او فکر) ښه، نو خبره دې ځای ته رسيدلی ده. معلم صيب غواړي د کلي توري ته سبق ورکړي؟

مور: وه سره، د توري په سبق ويلو کې څه بدې ده؟

سلامت: لکه چې ته هم غواړې چې په دې عمر کې سبق ووايي؟

مور: که وکولی شم زه به هم سبق ووايم خو...

سلامت: خو څه؟ ولې چوپه شوې؟ وايه که نه!

مور: خو اوس مې د زرميني له پاره درته ويله چې هغه غواړي د کلي دنورو توري سره په سبق کې يوځای شي.

سلامت: (په غوسه) نه د زرمینې مورې، زرمینې ته اجازه نه شته چې سبق ووايي. دا زموږ د دود او دستور پر ضد دی.

مور: (په اريانتيا سره) دا چې ماشومان او لويان سبق وایي نو تورسري يې ولې نه شي ویلاي؟

سلامت: (په فکر او غوسه) ما د هیچا تعلیم نه دی منلی. ځلمی خو مې ځکه پرېښود چې له کلیوالو څخه وروسته پاتې نه شي. او پاتې شو د تور سرو تعلیم، سوال نه پیدا کيږي سوال.

زرمینه: پلارجان، په ژوند کې مې یوازینی هیله همدا ده چې سبق ووايم.

سلامت: (په غوسه) زرمینې، دا د کور کار به څوک کوي چې ته سبق ووايي؟

ځلمی: پلارجان، د کور کار به هم وکړي خود سبق ویلو اجازه ورته ورکړه.

سلامت: ځلمیه، خو توري دې لا ته دي زده کړي او اوس زما په خبره کې خبره کوي؟ (په غوسه) ځئی ورک شی زما د مخې نه نور نه غواړم چې په دې خبره له تاسو سره بحث وکړم. ځئی ورک شی!

(زرمینه او ځلمی خپه بلې بنونې ته ځي)

مور: (په اسویلی) ثابته دې کړه چې ته په رښتیا سره د جرگو پریکړې منې. (اوله هغه ځایه په اعتراض آمیزه توگه روانیږي)

سلامت: (په غوسه او فکر کې له ځانه سره) دا هرڅه دهغه معلمگي له لاسه را پینښیږي. گورم به د سره معلمگیه!

ناظر: (را ننوږي) سلامت خان دې سلامت وي، په کومو فکرونو کې ډوب یې خان صیب؟

سلامت: د معلم صیب کارونو په فکرونو کې ډوب کړی يم. هغه غواړي د کلي تورسرو ته سبق ووايي او دا خبره زما د زرمینې ماغزه خراب کړي ماغزه.

ناظر: خان صیب، داسې ښکاري چې د علم رڼا ستا کور ته یې مخه کړې او غواړي ستا قسمت بدله کړي. لومړی زلمی او اوس زرمینه، یاره خان صیب له تانه به یې څه پتوم، که رښتیا ووايم نو زما په زړه کې هم ورځ په ورځ د زده کړې مینه زیاتېږي.

سلامت: (په غوسه) ناظره، ملنډې راپورې مه وهه. زه دومره بې غیرته نه يم چې خپلې تورسړې سبق ته پریرم. یو چاره یې وښیې چاره چې څه وکړو؟

ناظر: لومړی باید چې ښوونځی و تړل شي او بیا معلم صیب له کلي نه بهر کړل شي او که نه نو خان صیب هغه ورځ لیرې نه ده چې ستا د کورنۍ د غړو په گډون ټول کلی ستا پرضد دریري او تاله کلي بهر کړي.

(سلامت خان د ناظر د خبرو په تایید په فکرونو کې ډوب دی.)

اتمہ صحنہ

ځای: ښوونځی

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

(ښوونکی په ښوونځي کې کتاب لولي. له لیرې یې خان او ناظر ته پام کیږي چې دده وده خواته په بیړه را روان دي. کله چې هغوي ورته نږدې کیږي نو:

ښوونکی: سلام علیکم خان صیب، تاسې دلته څنگه؟ ناظر صیب به مو رالیږلی و، زه به پخپله درغلی وم!

سلامت: معلم صیب، مهم کارونه سلامت خان په خپله سر ته رسوي.

ښوونکی: (په خندا) ډیر ښه خان صیب، راځئ (کت ته اشاره کوي) دلته کینئ!

ناظر: (مداخله کوي) معلم صیب، مور ناستې ته نه یو راغلي.

ښوونکی: (سلامت خان ته) نوبیا امر او خدمت خان صیب؟!!

سلامت: معلمه، ښه غوږ دې ونیسې چې بیایې درته نه تکراروم. د ماشومانو او لویانو له سبق نه وروسته د کلي د تورو سبق ماته د منلو وړ نه دی.

ښوونکی: خان صیب! درس ورکول خوزما کار او دنده ده.

سلامت: خوزمور د کلي تورو ته نه، پوه شوي؟ مور دومره بې غیرته نه یو چې خپلې تورو پرېږدو چې له پردو نارینه وونه سبق ووايي.

ښوونکی: خان صیب، دا خود کلیوالو پریکړه ده چې دهغوي تورو سرې هم غواړي چې سبق ووايي. زه خو یوازې له هغوی سره مرسته کوم.

سلامت: چې دا خبره ده نو پزی او بستره دې وټړه اوله دې کلي نه ډیر ژر ووځه!

ښوونکی: (په ټینګه پریکړه) خان صیب، زما سبق ورکولو ته راغلی يم،
او د خپلې دندې له ترسره کولو پرته دا کلی نه شم پریښودی؟!

ناظر: معلم صیب، دا ستا وروستی پریکړه ده؟

ښوونکی: هو ناظره، زه نه غواړم دکلي خلک او په تیره بیا ماشومان بې
تعلیمه پاتې شي.

سلامت: (په غوسه) ښه دی نو که دا ستا وروستی پریکړه وي نو د
سلامت خان د پریکړې انتظار هم کوه راځه ناظره!

(ناظر او خان روانیږي)

ناظر: (د تګ په حال کې) خان صیب، اوس څه وکړو؟

سلامت: ناظره، بې له دې چې کلیوال راوغواړو او دکلیوالو پرضد یې
راوپاروو، بله چاره نشته.

ناظر: زه پوه شوم. زه به ټولو کلیوالو ته خبر ورکړم چې سبا جرګې ته
را حاضر شي.

نهمه صحنه

ځای: د خان دیره

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

(د سپین ږیرو جرگه جوړه ده. بنوونکی او سلامت خان هم حاضر دي. چوپه چوپتیا خپره ده او سپین ږیری یو بل ته گوري.)

بنوونکی: گرانو مشرانو، زما گناه خو داده چې سبق ورکول خپله دنده بولم. زه د ماشومانو د زده کړې له پاره راغلی يم. دلویانو او تورسرو زده کړه د کلیوالو غوښتنه ده او بس.

سلامت: نه، داسې نه ده لکه څنگه چې ته یې وایې. دا زموږ غیرت دی چې موږ خپلو تورسرو ته اجازه نه ورکوو چې له پردو نارینه وو نه دې سبق ووايي.

ناظر: او ته بې چې زموږ تورسري هم سبق ته لمسوي.

ښوونکی: گورئ، له تعليم سره ضديت همدومره بس دی. خپل کلی او خلک نور له دې نعمت څخه ليري مه ساتئ. پريږدئ چې دوی هم د نورو په شان د علم او سواد په رڼا کې خپله ژوند تير کړي.

ناظر: معلم صيب، موږ سرورکوو خو له خپل ننگ او ناموسه تيريدلای نه شو.

ښوونکی: کليوالو او درنو مشرانو، زه عزت او سرلوري په تعليم کې وينم.

سلامت: معلمه، زموږ کليوال په خپلو پستو خبرو نور تير ايستلای نه شې. دوی نه غواړي چې تورسري نور له تانه سبق ووايي. ښه به داوي چې خپله پوزی او بستره ټوله کړي، دا کلی پريږدي او خپل کورته لاړشې.

ښوونکی: زه د کليوالو د پريکړې درناوی کوم. کليوالو ورونيو، د تورسرو د زده کړې ټولگی. زه ستاسو په غوښتنه پيل کوم. خو زه به ستاسې د خوښې پر ضد هيڅ کار ونه کړم.

سلامت: (په غوسه) د جرگې مشرانو، معلم صیب لکه چې په یوه نه پوهیږي. ده ته خپله پریکړه واوروئ چې پوی شي پوی!

نورگل: (په احتیاط سره) خان صیب، خپه کیږه مه، که د چا میندي، خویندي غواړي چې له معلم صیب نه سبق ووايي، ودې وایي، په دې کې څه بدې ده؟

ناظر: (په اریانتیا) یانې تاسې د خان صیب د خبرو مخالفت کوې؟

سیلانی: نه ناظره، خو مونږ حق لرو د خپلو اولادونو او کورنیو په باب پریکړې وکړو او د هغوی د راتلونکي په اړه فکر وکړو.

ملا: خبره خور وېسانه ده خان صیب. زما خو مشوره همدا ده چې راجئ چې کلیوالو ته وخت ورکړو چې پخپله د خپلو کورنیو د زده کړې په باب پریکړې وکړي.

نورگل: زه د ملا صیب د خبرو ملاتړ کوم، خو یوه خبره بله هم زیاتوم... که څه هم معلم صیب ماته ډیر گران دی خو که د شریعت او زموږ دود او دستور پر ضد یو قدم هم اوچت کړي نو هغه ورځ به یې په دې کلي وروستی ورځ وي.

پرېکړه

يو تن: ډيره ښه خبره ده!

ملا: نورو خبرو ته اړتيا نه ده پاتې. راضي چې يوه دعا وکړو، الله آمين!

ټول: آمين!

(سلامت خان او ناظر په ناخوښۍ سره جرگه پرېږدي او خلک په نيوکې سره هغو دواړو ته په ننداره وي)

لسمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پېژندنه:

سلامت خان په خپلو فکرونو کې ډوب دی. ناظر له څو کسانو سره یو ځای راتنوځي. سلامت خان د ناظر په موجودگی کې له نوموړو کسانو سره خبرې اترې کوي او هغوي ته دنده سپاري. نوموړي کسان سلامت خان ته اطمینان ورکوي او له کوره وځي. خان او ناظر یوازې پاتې کیږي.

ناظر: خان صیب، دا کار خو کیږي خو اندیښنه مې دې ته ده چې دا کار د معلم صیب په مړینه هم پای ته ورسېږي!

سلامت: (په غوسه) ناظره، سلامت خان د خپلې سلامتۍ له پاره هر کار کولای شي. زه به کلیوالو ته وښیم څوک چې زما خبره ونه مني، انجام به یې همدا وي... راځه چې څو!

څو!

(دواړه له کوره وځي.)

يوولسمه صحنه

ځاي: کلی

زمان: ورځ

د صحنې پیژندنه:

دخان کسان پر ښوونځی حمله کوي. ښوونکی چې د بلې ورځې د درس په تیاری بوخت دی، دهغوی مقابلې کوي، نوموړي کسان ښوونکی سخت ټپي کوي. سلامت خان او ناظر له لیرې د پینې ننداره کوي. وروسته نږدې ورځي. ناظر ښوونکی چې پر مخ پر محکه پروت دی، په اړخ را اړوي. ناظر بې واره کیږي.

ناظر: (په اندیښنې سره) خان صیب، لکه چې ښوونکی مړ شوی دی.

سلامت: (په زیاتې اندیښنې سره) او هو، دا خو رښتیا هم ډیر ژوبل شوی دی وه ناظره. دا چرته مړ نه شي.

ناظر: خان صيب، اوس به څه کوو؟ دا خو قتل دی او د قتل سزا خو تاته معلومه ده....

سلامت: (نوموړو کسانو ته) خدای مو خوار کړه، داسې خو مو وواژه...
تاسې ته خو ما نه وویلی چې مړیې کړئ!

ناظر: خان صيب، د کلي خلک په بېرته راروان دي.

(خو تنه کلیوال د بنوونځي په لور راځي)

سلامت: ځی ورک شی!... ځی پناه شی، راځه ناظره چې څو!

(دواړه بنوونکی په تېبې حالت کې پرېږدي او له هغه ځایه تېبتي. کلیوال بنوونکی پیدا کوي سراو لاس یې چې ژوبل شوي دي، په ټوک ورتېري.

دولسمه صحنه

ځاي: د خان کور

زمان: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د کور په انگر کې د سلامت خان نيځه د انگر له شاه نه اوبه راباسي او سلامت خان په بیره سره کور راننوزي.

مور: (د سلامت خان په لیدو سره وارخطا کيږي) خیریت خوبه وي؟

سلامت: خیریت له کومه شو؟! ولسوالی ته ځم.

مور: په دې مازیگر کې په ولسوالی کې څه کار لري؟

سلامت: غواړم له خپل ملگری ولسوال سره وگورم، د یو ضروري کار دپاره.

ځلمی: (توپک راوړي، خپل قلم له خو ورقو سره یوځای په خپل جیب کې ږدي او راوړلایږي) پلارجانه، زه هم درسره ځم.

سلامت: نه ځلمیه، ناوخته دی. زه یوازې ځم.

مور: رښتیا هم اوس ناوخته دی، شپه به درباندي راشي؟ بیا سبا لار شه.

سلامت: نه ښځې، داسې یوه ستونزه راپیښه شوې چې له تلو نه پرته بله چاره نه شته.

مور: چې داسې ده نو بیا ځلمی درسره بوځه.

سلامت: (په فکر سره) سمه ده. څه لار شه او دباندي وگوره چې ناظر آس تیار کړی او که نه!

ځلمی: ښه دی پلارجانه، دادی ورځم.

مور: وه سړيه، زه دې وار خطا کړم. دومره خو ووايه چې څه خبره ده؟

سلامت: څه ووايم؟! د زمينې له لاسه په لويه لانه او ختم.

مور: ولې؟ څه پيښه ده؟ انديښنه مې ولې زياتوې؟

سلامت: معلم صيب مې په خپلو کسانو سخت تپي کړی، کليوال هم وليدلو.

مور: (په اريانتيا) دادې څه وکړل د ځلمي پلاره؟!

سلامت: چې څوک زما خبره نه مني نو همداسې به کيږي. خيرزه اوس ځم چې خپل ملگری ولسوال خبر کړم چې له لانجې نه مې خلاص کړي. (له لارې نه بيرته راگرځي او زياتوي) تاسې هم خپل خيال ساتئ! (اوله کوره وځي)

ديارلسمه صحنه

ځای: د خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

ناظر او ځلمی دواړه د کور په مخ کې د آس په سمبالولو بوخت دي.

سلامت: (له کلا نه وځي او ناظر ته د رانږدې کیدو په حال کې کلیوال ویني چې د دوی په لور راځي، په لوړ غږ) ناظره، آس نږدې راوله چې کلیوال راورسیدل!

ناظر: راځه له خیره، دادی درغلم، دادی...

سلامت: (د خپل زوی سره پر آس سپریري او د حرکت په حال کې) وه هلکه ناظره،

ناظر: صيب ...

سلامت: د کور خيال ساته بڼه، مونږ ژر بيرته راځو
ناظر: بڼه خان صيب، (له ځانه سره) زه خويي لکه د قرباني اوزه
قصا بانو ته پرېښودم!

(آس تيزيري او په تيزي سره د ناظر له سترگو پناه کيږي. آخوا
کليوال په غوسې سره ناظر ته رانږدې کيږي او ناظر له ويږي نه په ډکو سترگو د
هغوی هرکلی کوي.)

سيلانی: (رانږدې کيږي او په پلټنې سره) ناظره، هغه سلامت د کلي
ملا مت چير ته وتښتيد؟

ناظر: (په ويږي سره) خان صيب تښتيدلی نه دی. هغه ولسوالۍ ته
لاړ، ولسوال غوښتی و.

سيلانی: درواغ به نه وايي!

-
- ناظر: درواغ نه وایم...
- سیلانی: (خلکو ته مخ را اړوي) وروڼو، ترڅو پورې به زموږ خلک خپلې فیصلې پخ خپله نه شي کولی؟!
- نورگل: سیلانی ماما رښتیا وایي. سلامت خان دکلی سلامتیا ته زیان رسوي، موږ به یې ترڅو ننداره کوو؟
- یو تن: معلم صیب خوارکی (ښوونکی ته اشاره کوي) دې حال ته ورسیده، باید پوښتنه یې وشي.
- ښوونکی: (په ټیټې حالت) خوزه نه غواړم چې زما پرسرد کلیوالو او خان ترمنځ شخړه رامنځ ته شي.
- نورگل: (په اریانیتیا) معلم صیب، سلامت خان ته دې حال ته ورسولې او ته بیا هم غواړې چې له هغه سره حساب ونه شي؟!
- ښوونکی: حساب به کوو خو وروري به نه خرابوو.
- سیلانی: معلم صیب، له همدې امله خو یې ورسره سپینوو. مونږ د

سامت خان په خپل سر پریکړې نور نه شو زغملی.

نورگل: داسې یوه پریکړه کوو چې ټول کلیوال به یې خامخا عملي کوي.

سیلانی: نور اخی چې د سلامت خان تر راتلو پورې همدلته انتظار وکو.

ناظر: داسې ښکاري چې کلیوال د سلامت خان پر ضد پریکړه کوي. نور نو کلیوال زموږ په خبرو نه غولیدي.

څوارلسمه صحنه

ځای: د سلامت خان د کلا په مخ کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

د کلا په مخ کې لیرې، ټول کلیوال د بنوونکې په شمول د ونو تر سیورو لاندې ناست او د سلامت خان د بیرته راتلو انتظار باسي چې د سلامت خان آس یوازې بیرته کورته راگرځي.

سیلانی: (په اریانتیا) او هو، آس یې راغی او د سلامت خان درک نشته. معلم صیب چې دا څنگه چل دی!

یو تن: خان به له ډاره تښتیدلای وي.

بنوونکې: (د خلکو د اریانتیا په حال کې) ناظره! ودربره!

بنوونکې: (لیک خلاصوي او لولي یې) ناظره، دا لیک ځلمي لیکلی دی. هغه او سلامت خان دواړه د کلي د لویدیځ په څنگله کې په یوه پېښه کې ژوبل شوی دی. ناوخته ده او شپه هم راتلونکې ده. ته یې ډیر ژر غوښتی یې چې له آس او یو څو تنو کلیوالو سره ځان ورورسوي او هغوی د څنگلي ځناورو څخه وژغوري.

(ناظره روانیږي)

پنځمه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: نږدې ماښام

د صحنې پیژندنه:

کلیوال په حجره کې چوپ ناست دي او سلامت خان د حجرې په براړخ کې پر
بالښت ډډه اچولی او ټیټې پروت دی. پښه یې کلک تړل شوی دی (

ناظر: (خان ته په گیلان کې شیدې او مملايي ورکوي) سلامت خان
دې سلامت وي، په دې شیدو کې مې درته مملايي اچولې ده
قربان دې شم. دا به وڅښئ چې دردونه دې هم خدای ورک کړي
او دا وجود دې لږ نرم شي.

سلامت: ناظره، اند بیننه مه کوه، زه ښه یم.

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي. څښتن تعالی فضل وکه چې
سلامت خان یې سلامت وساته!

سلامت: ناظره، رښتیا چې د مرگ دخولې بچ شولو.

فلش بیک

شپار لسمه صحنه

ځای: د کلي په ځنگل کې

وخت: ورځ

د صحنې پیژندنه:

سلامت خان او دهغه ځوی ځلمی د آس پر سر د ولسوالۍ پر لور روان دي چې د آس بڼه په دښته کې د مځکې په یوه خوږه کې ننوزي او آس د سلامت خان او ځلمي سره یوځای پر مځکه غورځیږي. سلامت خان سخت تپي کيږي او پر آس د سپریدو توان ورته نه پاتې کیږي، خو ځلمی جوړ دی.

سلامت: (په نالښت) زویه،

ځلمی: هو پلاره،

سلامت: ځلمیه زویه، شپه راروانه ده... او له بلې خوا د ځنگلي

ځناورانو ویره ده. ته داسې وکه چې لاره شه کورته او ناظر خبر

کړه چې کسان راولي او ما له دې څي نه کورته بوځي.

ځلمی: نه پلاره، زه تا څنگه یوازې پریردم! (یو څه یې په فکر کې
گرځي) هو په یاد مې شو (قلم او کاغذ له جیبه را باسي او پرې
لیکل کوي.)

سلامت: (پوښتنه کوي) دا څه کوي ته زویه؟

ځلمی: پلار جان، بنوونکی راته ویلی و چې آس یو ډیر هوبنسیار
حيوان دی او خپل کور په آسانی سره موندلی شي.

سلامت: دا موږ ته څه گټه رسولی شي؟

ځلمی: اوس به یې وگورې چې څه گټه رسوي. (یو پیغام لیکي، د آس
په قبضه کې یې تړي او آس رخصتوي) چو! (او آس په منډه
کيږي)

د فلش بیک پای

اووه لسمه صحنه

ځای: د خان حجره

وخت: ورځ

سلامت: خدای تعالی راسره ځلمی د نجات د پرېښتې په توگه

لیږلی و. که هغه نه وای نو ما به څه کړي وای! ځلمی

چیرته دی؟

ځلمی: زه دلته یم پلاره... السلام علیکم...

سلامت: والیکم سلام... (کلیوالو ته) وروڼو، که نن زما زوی له

ماسره مرسته نه وای کړی نو خپل ژوند به مې له لاسه

ورکړی و.

یوتن: دا خود ځلمی د لیک او لوست برکت و چې ستاسې ژوند

بې وژغوره.

سلامت: زوی جان، نن مې زړه غواړي هر هغه څه درکړم چې ته

ورته هیله لري. نن زما د ازماښت ورځ ده زویه. ووايه چې

ته څه غواړې؟

ځلمی: (له خپله ځایه پاڅیږي او د خلکو له منځ نه بنسټونکی له لاسه نیسي، د خپل پلار څنگ ته یې را کش کوي او بیا) پلار جانه، د انعام اصلی حقدار خو معلم صیب دی. له همدوی نه مې هرڅه زده کړي.

سلامت: مطلب دې څه دی زویه؟

ځلمی: مطلب مې دادی چې ماته لوی انعام به داوي چې بنسټونکی ته اجازه ورکړئ چې ټولو کلیوالو ته سبق ورکړي.

(د غونډې گډونوال ټول غلي ناست دي. سلامت خان هم خبرې نه کوي)

ناظر: سلامت خان دې سلامت وي قربان دې شم، معلم صیب د لیک په لوستلو مور دې ته وهڅولو چې تاسې بیرته کورته راولو.

ځلمی: پلار جانه، که له خپلې وعدې بیرته راگرځې نو خیر دی، زه نه غواړم چې تا دې ته مجبور کړم.

سلامت: (کښیني او د خپل زوی پر سر لاس تیروي) زوی جانه، زما ستا نه همدا هیله وه، زه درسره ژمنه کوم چې زه به د کلي وړان بنسټونکی بیا جوړوم... او خپلې لورته د سبق ویلو اجازه هم ورکړم. (په موسکا په داسې حال کې چې له سترگو څخه یې اوبسکي هم څاڅي، خپل زوی او کلیوالو ته په منلو سترگو گوري. بیا بنسټونکی ته په سترگو کې

سره گوري) چې زما په دغه کړو د کلي خلک ټول
خوشحاله شي. (خلک خوشحاله کيږي.) معلم صيب،
ما وېخښه، زه په خپله غلطۍ پوهيدلى يم.

ښوونکى: خان صيب، هغه مشران چې د خپل کلي د روښانه
راتلونکي سره مينه ولري، د خپل کلى د نجونو او هلکانو
زده کړه له پامه نه شي غورځولاي.

(سلامت خان له ښوونکى سره لاس ورکوي او کليوال خونبيري)

پای

د ليکوال پېژندنه

پوهندوی ډاکټر عبدالقيوم کریم په ۱۳۳۸ لمريز کال کې د ننگرهار ولايت د جلال آباد ښار د سره رود ولسوالۍ د چهارباغ صفا په کلي کې زېږېدلی دی. لومړني زده کړې يې د جلال آباد ښار د

ميا عمر (رح) په لومړني ښوونځي کې په لومړي درجه پای ته رسولي او بيا د ننگرهار عالي لیسې ته ولاړ. د ننگرهار له لیسې څخه يې هم په ۱۳۵۸ لمريز کال کې په لومړي درجه د فراغت سند ترلاسه کړ او د عالي تحصیلاتو له پاره د کانکور د ازموينې په پایله کې پخوانی شوروي اتحاد هیواد ته معرفي شو، خوله انجنیری سره يې د خپلې مینې له مخې ځان د کابل پوهنتون انجنیري پوهنځي ته تبدیل کړ. د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیری له ډیپارټمنټ څخه هم په ۱۳۶۳ لمريز کال کې په لومړي درجه فارغ شو او د پوهنې وزارت د ساختماني چارو په ریاست کې د ښوونځيو او وړکتونونو د ودانیو د ډیزاینر په توگه د یوې لنډې مودې خدمت څخه وروسته کله چې انجنیري پوهنځی تر څو کلونو وقفې وروسته بیا فعاله شوه، د نوموړي پوهنځي د سیول انجنیری په ډیپارټمنټ کې د استاد په توگه يې د هیواد د ځوانانو د تدریس چارې په غاړه واخیستې چې ترننه پورې دوام لري. په دې ترڅ کې يې په ۱۹۹۲ میلادي کال کې د هندوستان هیواد د اوتراپردیش ایالت د رورکي له پوهنتون څخه د هایدرو لوژی په برخه کې خپله ماسټري او په ۲۰۱۴ میلادي کال کې يې د هسپانیې هیواد د پلازمینې مادريد د

بیرچم د نړیوال پوهنتون څخه د چاپیریال ساتنې د انجنیرۍ په برخه کې خپله
ډاکټري په بري سره بشپړه کړه.

د ژورنالیزم او ادبیاتو په برخه کې یې د ۱۳۲۱ څخه تر نن پورې یې زده کړې په
لنډې ورکشاپونو او کورسونو کې ترسره کړي دي:

۱. په راډیو افغانستان کې د ژورنالیزم، ژباړې او راډیويي پروډکشن
بیلابیل روزنیز کورسونه
۲. د بي بي سي له خوا د ډرامه لیکنې شپږ میاشتینۍ روزنیز پروګرام،
پېښور
۳. د ماشومانو د پاره لیکنه، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ
شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور
۴. بیلابیل د اسلام آباد (پاکستان) د ژورنالیزم له ملي انستیتیوت څخه د
ژورنالیزم د اساساتو څلور میاشتینۍ کورس
۵. رپوټ لیکل، د ملګرو ملتونو د کډوالو د ادارې له جوړ شوی روزنیز
شپږ میاشتینۍ ورکشاپ
۶. د بي بي سي له خوا د معلوماتو د راغونډولو او مرکو د تخنیکونو او
رپوټ ورکولو په باب جوړ شوی روزنیز ورکشاپ، پېښور-ننګرهار
۷. د چاپي مطبوعاتو د چلولو په باب د یونیسکو له خوا لنډې ورکشاپ،
پېښور

۸. د افغانستان د پاره د مطبوعاتې ملاتړ ادارې له خوا د بهرنیو متخصصینو له خوا د راډیویي او ویديویي خپرونو او فلمونو د ډایرکټ کولو بیلابیل روزنیز ورکشاپونه
۹. په لندن کې د رویترد ادارې له خوا د (له شخړونه وروسته رپوټ ورکول) یو میاشتینۍ روزنیز ورکشاپ
۱۰. په نیپال کې د یونیسف ادارې له خوا د ژورنالیزم او رپوټ ورکولو روینیز ورکشاپ
۱۱. په جاپان، سویس، جرمني، پاکستان او تایلینډ کې د فلمونو د ډایرکټ کولو، سکریټ لیکلو او فلم جوړولو په بیلابیل روزنیز ورکشاپونه، کنفرانسونه او بحثونه.

کاري تجربه:

الف - د ژورنالیزم، سینما او ادبیاتو په ډگر کې

۱. په ۲۰۱۰-۲۰۱۱ کلونو کې د ام اس اچ له خوا د عامې روغتیا وزارت د رهبرۍ د مفاهمي د سلاکار په توګه
۲. په ۲۰۰۸ کال کې د شمشاد ټلويزيون د خپرونو د رييس په توګه
۲. د ۲۰۰۲ کال د اپریل له لومړۍ نېټې څخه د ۲۰۱۲ کال د مارچ تر پایه پورې، د افغانستان د مطبوعاتې ملاتړ او هواری د ادارې

(Media Support Partnership Afghanistan – MSPA)

د مشرد مرستيال په توگه.

۳. د ۲۰۰۴ کال د نومبر له پيل څخه د ۲۰۰۶ کال د مارچ تر پايه پورې، د ملگرو ملتونو د سازمان د وگړو د صندوق د ادارې د عامه اړيکو او مطبوعاتي چارو د مسوول په توگه

۴. د ۲۰۰۲ کال د مارچ د مياشتې له لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۰۴ کال د سپتمبر د مياشتې تر پايه پورې په افغانستان کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د ډله ييزو رسنيو او مطبوعاتي چارو د عمومي مرستيال په توگه.

۵. د ۱۹۹۷ کال د سپتمبر د لومړۍ نيټې څخه د ۲۰۰۲ کال د فبرورې د مياشتې تر پايه پورې، په پاکستان کې د کډوالو په چارو کې د ملگرو ملتونو د سازمان يا UNHCR د ادارې د وياند او عامه اړيکو د مسوول په توگه.

۶. د ۱۹۹۴ کال د جون د مياشتې له پيل څخه د ۱۹۹۷ کال د اگست تر پايه پورې، په پېښور کې د افغانانو له پاره د بي، بي، سي د تعليمي خپرونو د ((نوی کور، نوی ژوند)) د تعليمي ډرامو د ليکوال او لنډيزونو (Synopsis) د جوړولو د سمبالونکي په توگه.

۷. د ۱۳۶۱-۱۳۷۱ لمريز کاله پورې د راډيو افغانستان د بهرنيو خپرونو د اردو ژبې، دري او پښتو خپرونو او هندي فلمونو د ژباړن، پروډيوسر، ډايرکټر او وياند په توگه.

ب- د انجنيرۍ او تدريس په ډگر کې:

۱. د ۱۳۶۳-۱۳۶۵ لمريز کاله پورې د پوهنې وزارت د تعميراتو رياست د ډيزاين انجنير په توگه

۲. د ۱۳۶۷ کال څخه تر ننه پورې د کابل پوهنتون د انجنيري پوهنځي د سيول انجنيرۍ د ډيپارټمنټ د استاد په توگه

۳. د ۱۹۹۲-۱۹۹۷ ميلادي پورې په پېښور کې د آی آر سي، دعوت او جهاد، او سيد جمال الدين افغان د پوهنتونونو د انجنيري پوهنځي د استاد په توگه

۴. په ۱۳۹۳ لمريز کال کې د يوناما د چاپيريال ساتنې د پروژې د سلاکار په توگه

۵. په ۱۳۹۲ کال کې د افغانستان د تخنيکي او مسلکي زده کړو د انسټيټيوټ د پرمختيا او پلان جوړونې د سلاکار، وروسته د نوموړي انسټيټيوټ د علمي مرستيال او وروسته بيا د هغه د رييس په توگه.

د عبدالقيوم کریم خپاره شوي آثار:

۱. د لیکوال عزت، د منشي پریم چند د غوره کیسو پښتو ژباړه، د افغانستان د لیکوالو ټولنه، ۱۳۲۹ لمريز کال، کابل (د نوموړې ټولني د کال د غوره ژباړې د حمید ماشوخیل د جایزې گټونکی)
۲. ادهورا کهیل (نیمگړی لوبه)، د افغان لیکوالو د لنډو کیسو اردو ژباړه، ۱۹۹۵ میلادي کال، پېښور
۳. فضايي هندسه، د ښوونځيو د يوولسمو ټولگيو د پاره د فضايي هندسې د پوښتنو حل، ۱۹۹۲، پېښور
۴. د مثلثاتي لوگاریتم د جدولونو لارښود، د ښوونځيو د يوولسمو ټولگيو د پاره، ۱۹۹۲، پېښور
۵. د ماشومانو د پاره ۲۴ انځوريزې ښوونيزې کيسې، لیکنه او ژباړه، ۱۹۹۸-۲۰۰۲، کابل او پېښور
۶. د فلم او ویديوييږو خپرونو بنسټونه، ۱۳۸۷، کابل
۷. د ماشومانو د پاره لیکنه، پښتو ژباړه، ۲۰۰۲ میلادي کال، پېښور
۸. د لاندې فلمونو پښتو او دري سکرپټونه:
 - د نظر کلی، په انگریزي ژبه لنډ مستند فلم، لیکنه، ۲۰۰۰ میلادي کال، کویته
 - اولاد، لنډ ټلویزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۵ میلادي کال، کابل
 - مجبور، په دري ژبه لنډ ټلویزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ میلادي کال، کابل
 - ارمال، دري لنډ ټلویزیوني ننداره، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۲ میلادي کال، کابل

- پریکړه، لنډ پښتو ټلويزیوني فلم، لیکنه او جوړونه، ۲۰۰۷ میلادي کال، کابل (د NHK د نړیوالې جایزې گټونکې طرحې پر بنسټ)
- سلگي، لنډ ټلويزیوني فلم، لیکنه او ډایرکټ، ۲۰۰۸ میلادي کال، کابل
- ښکلا، په شپاړلسو برخو کې پښتو ټلويزیوني سریال، لیکنه، ۲۰۰۸ میلادي کال، شمشاد ټلويزیون، کابل
- د یو شمیر روزنیز لنډ ټلويزیوني هنري فلمونو او ټلويزیوني سپاټونو لیکنه او ډایرکټ، ۲۰۰۲-۲۰۱۲ میلادي کال، کابل

په ۱۳۸۲ کال کې د پښتو ژبې تکړه لیکوال او ژباړن ډاکټر فرید احمد بزگر راته وویل چې غواړي د ((د منشي پریم چند غوره کیسې)) تر سرلیک لاندې زما د هندوستان د نومیالی لیکوال منشي پریم چند د څو لنډو کیسو ژباړه چې په ۱۳۲۹ لمریز کال کې د افغانستان د لیکوالو د ټولني له خوا خپره شوې وه، په خپلو مالي امکاناتو د دویم ځل له پاره چاپ کړي، نو لازمه مې وگڼله چې د نوموړي کتاب پر مطالبو خپل ژوندلیک هم په خپله ژبه له یو څه تفصیل سره وړاندې کړم. نوموړی کتاب بیا چاپ نشو خو هغه مقدمه غواړم ددې کتاب په پای کې له درنو لوستونکو سره شریکه کړم.

د جاپان په پلازمینه توکیو کې د NHK په تالار کې د پریکړه فلم تر نندارې وړاندې د فلم په باب د معلوماتو د وړاندې کولو په حال کې

د NHK په تالار کې د پریکړه فلم د جایزې تر اعلان وړاندې (له بنی خوا څخه) د تونس، تایلیند، اندونیزیا او هندوستان د فاینلستانو سره د د فستیوال د سیالیو د پایلو د اعلان د انتظار په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK په تالار کې د ۲۰۰۷ کال د فستیوال د جایزې د ویشلو د نندارې په حال کې

د NHK په تالار کې د اولاد او نورو فلمونو تر نندارې وروسته پر فلم باندې د بحث په دوران کې

د NHK د ۲۰۰۶ کال په فستیوال کې د ۲۰۰۵ کال د ښه سکریپټ، د لیکول د سیالیو د جایزې د ترلاسه کولو وروسته د وینا په حال کې

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پالو او فرهنگپالو شخصيتونو بناغليو (انجنير نظر محمد منگل) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکو څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

Decision

By: Abd-ul-Qayoom Karim

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۵۳

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**